

KRONPRINSESSEGADE 28

1306 KØBENHAVN K

TLF. 33 96 97 98

FAX 33 36 97 50

DATO: September 2019

J.NR.: 2019-1627

Advokatsamfundet gør opmærksom på, at teksten om forhåndsgodkendelser i afsnit 5.1. ikke længere er korrekt. Der henvises i stedet til Advokatsamfundets hjemmeside.

Afsnit 5.2.1., 5.2.2, 5.2.2.3 og 5.2.2.6 gengiver ikke praksis efter maj 2023. For praksis for perioder, som ikke er afsluttet i maj 2023 og efterfølgende perioder henvises til Advokatsamfundets hjemmeside.

Afsnit 13.2 er konsekvensrettet den 19. august 2026 som følge af ny indberetningsordning med virkning fra den 1. september 2026.

VEJLEDNING OM  
OBLIGATORISK EFTERUDDANNELSE

## Indholdsfortegnelse

|                                                                           |    |
|---------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. Lovgivning .....                                                       | 4  |
| 2. Hvem er omfattet og hvornår? .....                                     | 4  |
| 2.1. Advokater.....                                                       | 4  |
| 2.2. Advokatfuldmægtige .....                                             | 5  |
| 2.2.1. Overgangen fra fuldmægtig til advokat.....                         | 5  |
| 2.2.2. Advokater og advokatfuldmægtige i Grønland.....                    | 5  |
| 2.2.3. Advokater og advokatfuldmægtige på Færøerne .....                  | 6  |
| 3. Hvor meget skal man gennemføre? .....                                  | 6  |
| 4. Hvem betaler efteruddannelsen? .....                                   | 7  |
| 5. Hvilken type efteruddannelse er omfattet? .....                        | 7  |
| 5.1. Indledning .....                                                     | 7  |
| 5.2. Deltagelse i undervisning eller kurser.....                          | 7  |
| 5.2.1. Kurser af generel betydning for udøvelse af advokaterhvervet ..... | 7  |
| 5.2.2. Kurser af konkret betydning for udøvelse af advokaterhvervet ..... | 8  |
| 5.2.2.1. Kurser/undervisning i almene færdigheder og IT.....              | 9  |
| 5.2.2.2. Frivillig deltagelse på advokatuddannelsen .....                 | 9  |
| 5.2.2.3. Salgskurser mv.....                                              | 9  |
| 5.2.2.4. Sprogkurser .....                                                | 10 |
| 5.2.2.5. Personlig udvikling mv.....                                      | 10 |
| 5.2.2.6. Ledelseskurser mv.....                                           | 10 |
| 5.2.2.7. Udenlandsk beskikkelse som advokat.....                          | 11 |
| 5.2.2.8. Ph.d.-forløb .....                                               | 11 |
| 5.2.2.9. L.L.M.-, HD- og MBA-forløb .....                                 | 11 |
| 5.2.2.10. Interne kurser .....                                            | 11 |
| 5.2.2.11. Gå hjem møder o. lign.....                                      | 11 |
| 5.2.2.12. Foreningskurser .....                                           | 12 |
| 5.2.2.13. "Fagdage" o.lign.....                                           | 12 |
| 5.2.2.14. E-learning .....                                                | 12 |
| 5.2.2.15. Udlandet, herunder IBA .....                                    | 13 |
| 5.3. Undervisningsvirksomhed .....                                        | 15 |
| 5.3.1. Generelt.....                                                      | 15 |
| 5.3.2. Dokumentation af undervisningsvirksomhed .....                     | 16 |
| 5.3.3. Flere undervisere på samme forløb .....                            | 16 |
| 5.4. Forfattervirksomhed.....                                             | 16 |
| 5.5. Rådgivning i Advokatvagten og på retshjælpskontorer .....            | 17 |
| 5.6. Andre aktiviteter.....                                               | 18 |
| 5.6.1. Censorvirksomhed .....                                             | 18 |
| 5.6.2. Processpil .....                                                   | 18 |
| 5.6.3. Konstitueringer.....                                               | 18 |
| 5.6.4. Lægdommer og sæde i ankenævn .....                                 | 18 |
| 5.6.5. Paneldebatter .....                                                | 18 |
| 5.6.6. Lovforberedende arbejde, kollegialt arbejde mv .....               | 18 |
| 6. Formkrav .....                                                         | 19 |
| 6.1. Lektionernes varighed.....                                           | 19 |

## *Sekretariatet*

|                                                                   |    |
|-------------------------------------------------------------------|----|
| 6.2. Halve timer.....                                             | 19 |
| 6.3. Delvis deltagelse .....                                      | 19 |
| 6.4. Dokumentation for deltagelse .....                           | 20 |
| 6.5. Program .....                                                | 20 |
| 6.6. Underviserens kompetencer.....                               | 20 |
| 7. Overførsel af overskydende lektioner .....                     | 20 |
| 8. Deponering.....                                                | 21 |
| 9. Reduktion af kravet.....                                       | 22 |
| 9.1. Lovligt forfald (sygdom, bevilget orlov el. lign.) .....     | 22 |
| 9.2. Beregning af reduktion.....                                  | 22 |
| 10. Dispensation.....                                             | 23 |
| 10.1. Generelt .....                                              | 23 |
| 10.2. Krav til ansøgningen .....                                  | 23 |
| 10.3. Alder, handicaps og beskeden erhvervsmæssig aktivitet ..... | 24 |
| 10.4. EU-advokater .....                                          | 24 |
| 11. Frakendelse af beskikkelse.....                               | 24 |
| 12. Bortfald af beskikkelse.....                                  | 24 |
| 13. Periodevis indberetning.....                                  | 24 |
| 13.1. Indberetningen .....                                        | 24 |
| 13.2. Dokumentation.....                                          | 25 |
| 13.3. Tilsyn .....                                                | 25 |
| 13.4. Sanktioner .....                                            | 25 |

# *Sekretariatet*

## **1. Lovgivning**

Det følger af retsplejelovens § 126, stk. 5, at enhver advokat og advokatfuldmægtig løbende skal deltage i efteruddannelse af betydning for advokaterhvervet.

De nærmere regler om obligatorisk efteruddannelse er fastsat i bekendtgørelse nr. 1474 af 12. december 2007 om løbende obligatorisk efteruddannelse for advokater og advokatfuldmægtige som ændret ved bekendtgørelse nr. 820 af 25. juni 2010 (efteruddannelsesbekendtgørelsen).

## **2. Hvem er omfattet og hvornår?**

### **2.1. Advokater**

Alle med dansk advokatbeskikkelse og EU-advokater, der virker under deres hjemlands titel, er omfattet af kravet i retsplejelovens § 126, stk. 5, om deltagelse i løbende efteruddannelse af betydning for advokaterhvervet.

Uddannelseskravet udgør 54 lektioner over en periode på tre år, jf. efteruddannelsesbekendtgørelsens.

For advokater beregnes den treårige periode fra den 1. i den førstkommande måned efter opnåelse af beskikkelse, dog tidligst fra den 1. januar 2008.

For alle, der har opnået beskikkelse som advokat forud for den 1. januar 2008, løb den første treårige periode derfor fra 1. januar 2008 til 31. december 2010, og den anden periode begyndte den 1. januar 2011. Fik man beskikkelse som advokat i løbet af januar 2008, løb den første periode fra 1. februar 2008 til 31. januar 2011 – og så fremdeles.

Alle landets advokater har således den 1. i en måned som startdato for deres individuelle treårige efteruddannelsesperiode, hvilket gør såvel beregning som administration lettere. Se også afsnittet om advokatfuldmægtige, idet skiftet fra fuldmægtig til advokat ikke har betydning for beregningen af perioden.

For EU-advokater regnes den treårige periode fra den 1. i den førstkommande måned efter tidspunktet for registrering hos Advokatsamfundet, dog tidligst fra den 1. januar 2008.

Har man deponeret sin beskikkelse forud for den 1. januar 2008, og udleveres den efter 1. januar 2008, løber den treårige periode fra den 1. i den førstkommande måned efter genudleveringen.

Deponerer man i løbet af en treårig periode suspenderes kravet om efteruddannelse, således at perioden sættes i bero fra deponeringen til genudleveringen, jf. afsnittet nedenfor om deponering.

# *Sekretariatet*

## 2.2. Advokatfuldmægtige

Alle, der autoriseres som advokatfuldmægtig i Danmark, er omfattet af kravet i retsplejelovens § 126, stk. 5, om deltagelse i løbende efteruddannelse af betydning for advokaterhvervet.

Den treårige periode for advokatfuldmægtige regnes fra den 1. i den førstkommande måned efter opnåelse af autorisation som advokatfuldmægtig, dog tidligst fra den 1. januar 2008.

For alle, der var autoriseret forud for den 1. januar 2008, løb den første treårige periode derfor tidligst fra 1. januar 2008 til 31. december 2010.

Fik man for første gang autorisation i løbet af januar 2008, løb den treårige periode fra 1. februar 2008 til 31. januar 2011 – og så fremdeles.

Alle landets advokatfuldmægtige har således den 1. i en måned som startdato for den individuelle treårige periode, hvilket gør såvel beregning som administration lettere.

For advokatfuldmægtige betyder det, at de ud over deltagelsen i de 20 dages obligatorisk grunduddannelse, også skal deltage i løbende obligatorisk efteruddannelse. Da den obligatoriske efteruddannelse er et treårigt krav, har man dog den mulighed at undlade anden uddannelse det år, hvor grunduddannelsen følges, og i stedet øge omfanget af efteruddannelse i de øvrige to år af den treårige periode.

### 2.2.1. Overgangen fra fuldmægtig til advokat

At en advokatfuldmægtig opnår sin advokatbeskikkelse, betyder ikke, at den vedkommendes igangværende efteruddannelsesperiode afsluttes.

Den Efteruddannelsesperiode, som advokatfuldmægtigen havde før vedkommende opnåede sin beskikkelse, fortsætter uændret for den nye advokat indtil periodens naturlige udløb, hvorefter en ny periode begynder. Overgangen fra fuldmægtig til advokat har dog den betydning i relation til efteruddannelse, at ansvaret for at efteruddannelseskravet opfyldes, herunder at der sker korrekt indberetning om opfyldelse af kravet, overgår fra principalen til den nye advokat.

### 2.2.2. Advokater og advokatfuldmægtige i Grønland

Justitsministeriet har oplyst, at advokater og advokatfuldmægtige, som både før og efter 1. januar 2010 har været etableret i Grønland uanset beskikkelsesgrundlag, er omfattet af bekendtgørelse nr. 1366 af 16. december 2009 for Grønland om løbende obligatorisk efteruddannelse for advokater og advokatfuldmægtige. Pligten til at deltage i løbende obligatorisk efteruddannelse mv. for disse advokater og advokatfuldmægtiges vedkommende er således først indtrådt med virkning fra den 1. januar 2010.

Man skal dog være opmærksom på, at der ikke er fuldstændigt sammenfald mellem bekendtgørelsen for Grønland og bekendtgørelsen for Danmark, idet de ændringer, som bekendtgørelse nr. 820 af 25. juni 2010 medførte i Danmark, ikke er gennemført for Grønland. Advokatsamfundet har gjort Justitsministeriet opmærksom på

# *Sekretariatet*

problemstillingen.

## *2.2.3. Advokater og advokatfuldmægtige på Færøerne*

Justitsministeriet har oplyst, at alle advokater og advokatfuldmægtige, som både før og efter 1. januar 2010 har været etableret på Færøerne, efter ministeriets opfattelse er omfattet af bekendtgørelse nr. 1251 af 14. december 2009 for Færøerne om løbende obligatorisk efteruddannelse for advokater og advokatfuldmægtige. Dette gælder, selv om de pågældende advokater er beskikket i medfør af den danske retsplejelov. Pligten til at deltage i løbende obligatorisk efteruddannelse mv. er gældende med virkning fra den 1. januar 2010.

Man skal dog være opmærksom på, at der på nuværende tidspunkt ikke er fuldstændigt sammenfald mellem bekendtgørelsen for Færøerne og bekendtgørelsen for Danmark, idet de ændringer, som bekendtgørelse nr. 820 af 25. juni 2010 medførte i Danmark, ikke er gennemført for Færøerne. Advokatsamfundet har gjort Justitsministeriet opmærksom på problemstillingen.

## **3. Hvor meget skal man gennemføre?**

En advokat eller advokatfuldmægtig skal gennemføre mindst 54 lektioner af hver 45 minutters varighed inden for den pågældende treårige efteruddannelsesperiode. Det svarer til gennemsnitligt 18 lektioner pr. år eller tre hele kursusdage af hver 6 lektioner pr. år. Om man ønsker at fordele lektionerne ud over perioden eller gennemføre dem alle på eksempelvis ét år eller en hel tredje fordeling, er op til den enkelte advokat eller advokatfuldmægtig.

Danske advokater i udlandet og EU-advokater i Danmark skal også opfylde efteruddannelseskravet. Er man samtidig undergivet et andet lands regler om obligatorisk efteruddannelse og følger efteruddannelse, der tæller med efter de udenlandske regler, kan de samme efteruddannelsesaktiviteter ofte også tælle med i henhold til de danske regler. Det er dog en forudsætning herfor, at de danske krav til efteruddannelsesaktiviteternes form, varighed, indhold og dokumentation for deltagelse iagttages.

Det faktum, at et undervisningsforløb måtte være godkendt af et andet lands myndighed, herunder i henhold til efteruddannelsesregler for andre faggrupper end advokater, kan derfor ikke uden videre lægges til grund i forhold til de danske regler om obligatorisk efteruddannelse for advokater og advokatfuldmægtige. Det antal lektioner, som kan medregnes efter de danske regler, beror i sidste ende altid på en konkret vurdering af programmet.

At man også er undergivet et andet lands regler om obligatorisk efteruddannelse fritager således ikke for opfyldelse af de danske regler og kan derfor heller ikke danne grundlag for dispensation.

# Sekretariatet

## 4. Hvem betaler efteruddannelsen?

Det følger af retsplejelovens § 126, stk. 5, at en advokat skal afholde udgifterne til efteruddannelse for de fuldmægtige, der er autoriserede under advokaten.

Der er ikke derudover taget stilling til, hvem der skal betale for f.eks. en virksomhedsadvokat eller en ansat advokats efteruddannelse, hvorfor dette må afklares konkret med arbejdsgiveren.

## 5. Hvilken type efteruddannelse er omfattet?

### 5.1. Indledning

Ifølge efteruddannelsesbekendtgørelsen kan følgende aktiviteter efter omstændighederne betragtes som efteruddannelse:

- "Efteruddannelse af betydningsfor advokaterhvervet" (§ 2)
  - undervisning, der enten er af *generel betydning* for udøvelsen af advokaterhvervet, eller
  - undervisning, som har *konkret betydning* for den pågældende advokatfuldmægtiges eller advokats varetagelse af arbejdsopgaverne
- "Undervisningsvirksomhed" (§ 5)
- "Forfattervirksomhed" (§ 6)
- "Frivillig rådgivning i advokatvagter og på retshjælpskontorer, som ydes af advokatfuldmægtige, uden disse modtager vederlag for rådgivningen" (§ 6a).

Advokatrådets sekretariat udsteder ikke forhåndsgodkendelser af påtænkte eller udførte efteruddannelsesaktiviteter – hverken til udbydere, advokater eller advokatfuldmægtige. Det er således advokaten eller fuldmægtigen selv, der i forbindelse med vedkommendes indberetning skal foretage en vurdering af, om en gennemført efteruddannelsesaktivitet ligger inden for rammerne af reglerne om obligatorisk efteruddannelse og derfor kan medregnes. Advokatrådet tager alene stilling til den enkeltes konkrete efteruddannelsesaktiviteter i forbindelse med tilsynsbesøg, jf. også afsnittet herom.

Advokatrådets sekretariat vil kunne yde vejledning omkring bekendtgørelsens regler, herunder de bagvedliggende hensyn, samt drøftelserne i forbindelse med reglerne tilblivelse, hvilket vil kunne være en hjælp i forhold til den enkeltes vurdering af påtænkte efteruddannelsesaktiviteter.

### 5.2. Deltagelse i undervisning eller kurser

Som det fremgår ovenfor, kan en advokats eller advokatfuldmægtigs efteruddannelse bestå af deltagelse i kurser mv. af *generel betydning for udøvelse af advokaterhvervet* eller undervisning mv., der *konkret har betydning for den enkeltes varetagelse af sine opgaver*. Nedenfor gennemgås en række vejledende kriterier til brug for den enkelte advokat eller advokatfuldmægtiges vurdering af sine kurser mv.

#### 5.2.1. Kurser af generel betydning for udøvelse af advokaterhvervet *Ny praksis fra maj 2023, der afviger fra nedenstående tekst. Ændringerne finder anvendelse for igangværende efteruddannelsesperioder i maj 2023 og for efterfølgende*

# *Sekretariatet*

*perioder. Se nærmere her.*

Vil advokatens eller advokatfuldmægtigens deltagelse i et givent kursus have en positiv virkning på varetagelsen af klienternes sager og/eller advokatens eller advokatfuldmægtigens generelle rolle i retssamfundet?

Kan dette spørgsmål besvares bekræftende, vil der være en formodning for, at deltagelse i det pågældende kursus opfylder kravet om at være af betydning for udøvelsen af advokaterhvervet eller af betydning for den pågældendes varetagelse af arbejdsopgaverne.

Efteruddannelse af generel betydning for udøvelse af advokaterhvervet vil som udgangspunkt omfatte alle traditionelle juridiske efteruddannelseskurser målrettet mod uddannede jurister. Det vil dog også kunne omfatte deltagelse i juridiske kursusfag på universiteternes tompladsordning, længerevarende uddannelser såsom uddannelserne til voldgiftsdommer, mediator eller bestyrelsesmedlem samt juridiske sprogkurser, kurser inden for corporate social responsibility, advokatret, advokatetik m.fl.

**5.2.2.** *Kurser af konkret betydning for udøvelse af advokaterhvervet Ny praksis fra maj 2023, der afviger fra nedenstående tekst. Ændringerne finder anvendelse for igangværende efteruddannelsesperioder i maj 2023 og for efterfølgende perioder. Se nærmere her.*

Er der ikke tale om et kursus, som kan betragtes som værende af generel betydning for udøvelse af advokaterhvervet, vil det dog alligevel kunne godkendes som obligatorisk efteruddannelse, hvis det pågældende kursus har *konkret betydning* for den pågældende advokatfuldmægtiges eller advokats varetagelse af sine arbejdsopgaver.

For at sådanne kurser skal kunne godkendes som efteruddannelse, skal der være tale om kurser, som ud fra den konkrete advokats eller advokatfuldmægtigs arbejdsopgaver og personlige forudsætninger kan anses for at bidrage til at højne den pågældende advokats eller advokatfuldmægtiges ydelser til klienten. Advokaten skal således spørge sig selv, om vedkommende konkret kan levere bedre rådgivning til sine klienter på baggrund af kurset.

Vurderingen bygger således på et konkret relevanskrav. Det er afgørende, at det pågældende konkrete efteruddannelseskursus hviler på et hensyn til klienten, og at den pågældende undervisning kan bruges konkret i den rådgivning, som advokaten eller advokatfuldmægtigen yder klienten.

Efteruddannelse af konkret betydning for varetagelse af arbejdsopgaverne kan f.eks. være patentadvokatens kurser inden for en bestemt teknisk disciplin, familieretsadvokatens kursus i konfliktløsning eller virksomhedsadvokatens kursus i lobbyisme.

I forhold til det faglige niveau bemærkes generelt, at det forhold at et kursus måtte være målrettet andre faggrupper end advokater og advokatfuldmægtige ikke i sig selv

## *Sekretariatet*

medfører, at sådanne kurser ikke kan godkendes som obligatorisk efteruddannelse. Således vil f.eks. kurser målrettet den meget erfarne sekretær efter omstændighederne efter en konkret vurdering kunne være af relevans for f.eks. en advokatfuldmægtig, ligesom også kurser målrettet andre erfarne faggrupper konkret vil kunne være af relevans for advokater og advokatfuldmægtige.

Nedenfor gennemgås en række af de kategorier af konkrete kurser, hvor vurderingen kan give anledning til tvivl.

### *5.2.2.1. Kurser/undervisning i almene færdigheder og IT*

Kurser i almene færdigheder såsom retskrivning, PC-kurser m.v. vil ikke kunne betragtes som obligatorisk efteruddannelse af *generel* betydning for udøvelse af advokaterhvervet. Efteruddannelse indenfor dette felt skal derfor vurderes som værende af *konkret* betydning for den pågældende advokat eller advokatfuldmægtiges udførelse af sit arbejde, hvis det skal kunne medregnes som obligatorisk efteruddannelse.

Nogle typer af kurser i almene færdigheder eller IT vil dog allerede på forhånd kunne udelukkes som obligatorisk efteruddannelse, idet de ikke har hensynet til klienten for øje.

Således vil kurser i LinkedIn og andre IT-værktøjer med henblik på opbyggelse og vedligeholdelse af netværk ikke kunne medregnes som efteruddannelse. Ligeledes vil kurser i interne drifts- og sagshåndteringssystemer heller ikke blive betragtet som efteruddannelse.

Derimod vil uddannelse i brug af egentlige IT-juridiske værktøjer såsom f.eks. UfR, Karnov, FED, digital tinglysning, og legalTech-løsninger m.fl. kunne anses for at være relevant efteruddannelse, hvis det vurderes at være af konkret betydning for den pågældende advokat eller advokatfuldmægtiges opgavevaretagelse.

### *5.2.2.2. Frivillig deltagelse på grunduddannelse*

Det fremgår af bekendtgørelsens § 2, stk. 1, at deltagelse i grunduddannelsen for advokater ikke anses for efteruddannelse. For advokater og advokatfuldmægtige, der er blevet kandidater før 1997 og dermed ikke skal deltage i grunduddannelsen eller gå til advokateksamen som betingelse for at opnå beskikkelse, vil frivillig deltagelse i grunduddannelsen efter 1. januar 2008 dog kunne tælle med som obligatorisk efteruddannelse, jf. § 2, stk. 2.

### *5.2.2.3. Salgskurser mv. **Ny praksis fra maj 2023, der afviger fra nedenstående tekst. Ændringerne finder anvendelse på igangværende efteruddannelsesperioder i maj 2023 og for efterfølgende perioder. Se nærmere her.***

Egentlige salgskurser mv. godkendes ikke som obligatorisk efteruddannelse, da sådanne kurser har advokatens eller advokatfuldmægtigens (økonomiske) forhold for øje, og dermed ikke hviler på et hensyn til klienten. Kurser, som har den enkelte advokats eller advokatfirmas forretningsudvikling, salg, markedsføring eller strategi som primært formål vil derfor ikke kunne godkendes som efteruddannelse. Det kan dog ikke udelukkes, at et salgskursus, der har som formål, at advokaten udvikler kompetencer, som har fokus på og konkret gavner klienten, efter omstændighederne vil

## *Sekretariatet*

kunne godkendes som efteruddannelse

### *5.2.2.4. Sprogkurser*

Sprogkurser vil efter omstændighederne kunne godkendes, da de er en forudsætning for advokatens eller advokatfuldmægtigens virke i et globalt marked. Erhvervsmæssige eller juridiske sprogkurser vil således uden tvivl være relevante og vil kunne godkendes. Også sprogkurser på et lavere niveau end universitetsniveau vil efter konkret vurdering kunne medregnes. Dog vil basisundervisning på f.eks. aftenskoleniveau ikke kunne forventes godkendt.

### *5.2.2.5. Personlig udvikling m.v.*

Nogle kurser af denne art vil efter omstændighederne kunne godkendes som obligatorisk efteruddannelse. Kurser såsom retorik, præsentationsteknik, pædagogik, spørgeteknik og stresshåndtering m.v. kan eksempelvis være af konkret betydning for en procedureadvokats arbejde og vil i så fald kunne godkendes, hvorimod de nævnte typer af kurser ikke nødvendigvis er relevante for andre advokaters opgavevaretagelse.

Det er ikke udelukket, at også efteruddannelse på et vist niveau inden for projektledelse, human resources, psykologi mv. og kurser i form af coaching vil kunne godkendes. Det er dog også her afgørende, at efteruddannelsen hviler på et hensyn til klienten. Enten skal advokatens juridiske kompetence vedligeholdes eller udvides, eller også skal kurserne højne advokatens personlige forudsætninger i forhold til den konkrete rådgivning af klienten. Kurser, som er begrundet med et ønske om mere grundlæggende personlig udvikling, eller hvis indhold fokuserer mere på interne forhold i advokatvirksomheden, som f.eks. på driftsoptimering eller samarbejdet internt i virksomheden mv. vil ikke blive godkendt.

Generelle kurser i stresshåndtering, personlig planlægning mv. vil kun kunne godkendes, hvis det sandsynliggøres, at kurset bruges konkret i den rådgivning eller øvrige opgavevaretagelse, som advokaten eller advokatfuldmægtigen leverer til klienten.

### *5.2.2.6. Ledelseskurser mv. Ny praksis fra maj 2023, der afviger fra nedenstående tekst. Ændringerne finder anvendelse på igangværende efteruddannelsesperioder i maj 2023 og for efterfølgende perioder. Se nærmere her.*

Ved vurderingen af om et ledelseskursus kan godkendes som efteruddannelse, er det afgørende, at kurset hviler på et hensyn til klienten, og at formålet med undervisningen er, at det skal bruges konkret i den rådgivning, som advokaten eller advokatfuldmægtigen yder klienten. Har det pågældende kursus et internt sigte (f.eks. ledelse af medarbejdere i advokatvirksomheden), vil det ikke kunne godkendes som efteruddannelse, da det i så fald har den pågældende virksomheds eller det pågældende advokatfirmas interne forhold for øje.

Eksempelvis vil ledelseskurser, som har til formål at give indblik i ledelsesteori m.v., efter en konkret vurdering kunne kvalificere en erhvervsadvokats rådgivning af

## *Sekretariatet*

ledelsen hos sine (erhvervs)klienter. Kurser, som har til formål at give en advokat eller advokatfuldmægtig en dybere forståelse af en ledelses opgaver i en virksomhed, således at vedkommende har bedre forudsætninger for at rådgive sine klienter, vil også i nogle tilfælde efter en konkret vurdering kunne godkendes.

### *5.2.2.7. Udenlandsk beskikkelse som advokat*

Om uddannelse til advokat i udlandet – dvs. opnåelse af titlen solicitor, Rechtsanwalt el.lign. – vil kunne medregnes som efteruddannelse, vil bero på konkrete vurderinger i forhold til bekendtgørelsens krav.

### *5.2.2.8. Ph.d.-forløb*

Ph.d.-forløb kan ikke i sig selv anses for tre års løbende obligatorisk efteruddannelse. For så vidt angår juridiske ph.d.-forløb, vil undervisnings- og kursusaktiviteter, der indgår i studiet, dog kunne tælle med under iagttagelse af bekendtgørelsens krav til sådanne aktiviteter. Ligeledes vil selve afhandlingen kunne tælle med efter bekendtgørelsens regler om forfattervirksomhed.

Har man lovligt forfald fra stillingen som advokatfuldmægtig eller advokat for at følge efteruddannelse omfattet af § 2, f.eks. et ph.d.-forløb, giver dette ikke adgang til reduktion af kravet på 54 lektioner, jf. afsnittet om reduktion og efteruddannelsesbekendtgørelsens § 8, stk. 3.

Har man lovlig orlov fra såvel et ph.d.-forløb som samtidig stilling som advokatfuldmægtig eller advokat, vil der dog efter en konkret vurdering kunne ske reduktion efter reglen i bekendtgørelsens § 8, stk. 3, jf. § 9.

### *5.2.2.9. L.L.M-, HD- og MBA-forløb*

Disse forløb vil som udgangspunkt kunne tælle med under iagttagelse af de sædvanlige krav til relevans. Det er dog alene selve undervisningsdelen, der vil kunne tælle med, og ikke det tidsforbrug, der forventes anvendt til selvstudier, research og skrivning af større, herunder afsluttende opgaver. Det vil derfor være væsentligt, at man fra udbyderen af sådanne forløb sikrer sig dokumentation for, hvor mange lektioners undervisning, der deltages i under forløbet.

Opgaver, der er skrevet i forbindelse med forløbet, kan, hvis de offentliggøres, medregnes som forfatterskab, når de i øvrigt opfylder betingelserne herfor, jf. efteruddannelsesbekendtgørelsens § 6 og nedenfor under pkt. 5.4.

### *5.2.2.10. Interne kurser*

En virksomheds eller et advokatfirmas interne kurser/kursusforløb vil kunne godkendes som efteruddannelse, når de opfylder relevanskravet i efteruddannelsesbekendtgørelsens § 2 og de formelle krav til dokumentation mv. jf. nedenfor. Det er dog en forudsætning, at det pågældende kursus eller forløb ikke er så snævert anlagt, at det alene har relevans for udøvelse af erhvervet på den pågældende aktuelle arbejdsplads. Eksempelvis vil en virksomheds kurser for sine medarbejdere i interne IT-systemer, sags gange o.lign. ikke kunne tælle med.

### *5.2.2.11. Gå hjem møder o.lign.*

## *Sekretariatet*

Gå hjem møder vil ofte have en kortere varighed end 3 gange 45 minutter, som er det almindelige krav til varigheden af et efteruddannelsesforløb, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 1, nr. 1.

Efter Advokatrådets opfattelse vil tre gå hjem møder af hver 45 minutters varighed over flere dage efter en konkret vurdering imidlertid kunne opfylde kravet, hvis møderne kan betragtes som et samlet forløb, f.eks. fordi det er emner inden for familieretten, der berøres alle tre gange.

### *5.2.2.12. Foreningskurser*

De forskellige advokatforeningers kurser skal overholde de samme krav som andre kurser for at kunne tælle med som løbende obligatorisk efteruddannelse. Det er således alene faglige indslag og ikke generalforsamlinger, beretninger m.v. der kan medregnes, når omfanget af lektioner opgøres, og der skal fremlægges dokumentation for deltagelsen.

### *5.2.2.13. "Fagdage" o.lign.*

Fagdage og tilsvarende faglige arrangementer indeholder ofte en række forskellige tilbud til deltagerne om mindre kurser vedrørende en række forskellige emner. Sådanne fagdage kan principielt medregnes som efteruddannelse, men det er vigtigt, at kravet om, at der skal være tale om minimum 3 gange 45 minutters uddannelse med en sammenhæng mellem de enkelte emner, iagttages, når deltageren sammensætter sit individuelle forløb af de enkelte moduler.

Deltageren bør desuden på dokumentation for deltagelse i forløbet indikere hvilke af modulerne, man har deltaget i.

### *5.2.2.14. E-learning*

E-learning eller tilsvarende it-baseret undervisning kan udgøre efteruddannelse, hvis betingelserne i efteruddannelsesbekendtgørelsens §§ 2 og 3 er opfyldte.

Det er Advokatrådets opfattelse, at e-learning i bekendtgørelsens forstand må forudsætte et vist minimum af interaktivitet, hvorfor den blotte adgang til tekst-, lyd- eller videomateriale ikke i sig selv kan anses for at opfylde bekendtgørelsens krav.

Interaktivitet: Interaktivitet kan variere afhængig af formatet og vil bero på en samlet vurdering. Forhold der kan indgå i den samlede vurdering kan eksempelvis være:

- at deltageren har været logget ind på websiden, applikationen eller lignende,
- hvor på websiden, applikationen eller lignende deltageren har befundet sig,
- hvor længe deltageren har været aktiv på websiden, applikationen eller lignende,
- adgang til at spørge underviseren, eksempelvis via en chatfunktion,
- at deltageren viser at have forstået undervisningsmaterialet,
- at deltageren har registreret koder, hvis antal ikke er kendt i forvejen, og som alene kan tilvejebringes ved at behandle hele undervisningsmaterialet.

Hvor alle ovenstående kriterier efterkommes, vil kravet om interaktivitet som udgangspunkt være opfyldt. Dog kan kravene til interaktivitet variere, afhængigt af e-learning forløbets format.

## *Sekretariatet*

Eksempel 1: Et live webinar vil som udgangspunkt opfylde kravene om interaktivitet, hvor deltageren er logget ind, hvor der er løbende kontrol af tilstedeværelse, og hvor det er teknisk muligt for deltageren løbende at stille spørgsmål til underviseren. I dette eksempel er det afgørende, at kravet om interaktivitet opfyldes i samme omfang som ved et fysisk kursus.

Eksempel 2: Et kursus, hvor undervisningsmaterialet præsenteres i ren lydformat, for eksempel podcasts, kan ikke godkendes, medmindre kravet om interaktivitet er opfyldt. Kravet om interaktivitet kan opfyldes ved at deltageren besvarer spørgsmål til undervisningsmaterialet. Spørgsmål om forståelse kan stilles undervejs og/eller afslutningsvist.

Eksempel 3: En anden måde hvorpå kravet om interaktivitet kan opfyldes ved podcasts er, at deltageren på tilfældige tidspunkter ved aflytningen præsenteres for tilfældige koder, hvis antal ikke kendes på forhånd, og som deltageren efterfølgende skal registrere for at dokumentere aflytningen over for udbyderen. Endelig kan kravet om interaktivitet opfyldes ved at kombinere spørgsmål og tilfældige koder.

Dokumentation: Interaktiviteten skal deltageren kunne dokumentere over for Advokatsamfundet. Kursusudbyderne skal stille tilstrækkelig dokumentation til rådighed for deltagerens interaktivitet.

Beregning af lektioner: Den tid, hvor undervisningsmaterialet præsenteres mundtligt eller ved video, kan medregnes til efteruddannelseslektioner. Tid medgået til besvarelse af spørgsmål til undervisningsmaterialet vil kunne medregnes et i rimeligt omfang, som fastsat af kursusudbyderen. Anvender deltageren længere tid, end det af kursusudbyderen fastsatte, kan den overskydende tid således ikke medregnes til opfyldelse af efteruddannelsesforpligtelsen.

### *5.2.2.15. Udlandet, herunder IBA*

Der skelnes ikke mellem kurser i ind- og udland. Der er på Advokatsamfundets hjemmeside posteret en engelsk erklæring, som man kan henvise udenlandske kursusudbydere til at anvende med henblik på opfyldelse af bekendtgørelsens krav om dokumentation for deltagelse. For så vidt angår IBA og mange andre udenlandske eller internationale udbydere af efteruddannelse skal man være opmærksom på, at deres kursusbeviser ofte udstedes i klokketimer og ikke i 45 minutters lektioner. Antallet af timer på f.eks. IBA kursusbeviser må derfor ganges med 60 og divideres med 45 for at få lektionsantallet frem.

Man bør endvidere være opmærksom på kravet om, at der skal være tale om et samlet forløb på 3 gange 45 minutter, når man sammensætter et forløb, da der skal være en vis faglig sammenhæng i forløbet. Man bør derfor også på dokumentation for deltagelse i forløbet indikere hvilke modulerne, man har deltaget i.

Det faktum, at et undervisningsforløb måtte være godkendt af et andet lands myndighed, herunder i henhold til efteruddannelsesregler for andre faggrupper end advokater, kan ikke uden videre lægges til grund i forhold til de danske regler om obligatorisk efteruddannelse for advokater og advokatfuldmægtige. Det antal lektioner,

## *Sekretariatet*

som kan medregnes efter de danske regler, beror derfor i sidste ende altid på en konkret vurdering af programmet. Der består dog en vis formodning for, at forløb godkendt af andre advokatsamfund, som udgangspunkt må anses at opfylde bekendtgørelsens relevanskrav i § 2.

## *Sekretariatet*

### 5.3. Undervisningsvirksomhed

#### 5.3.1. Generelt

Efter § 5 i bekendtgørelsen kan undervisningsvirksomhed anses for efteruddannelse, hvis underviserens egen deltagelse i undervisningen ville opfylde kravet i § 2. Underviseren skal derfor foretage en vurdering omkring kursets relevans svarende til den vurdering, der skulle foretages, hvis underviseren selv ville deltage i kurset som efteruddannelse. Med andre ord: kan man med rimelighed sige, at en advokat eller advokatfuldmægtigs deltagelse i den pågældende undervisning vil kunne være af betydning for den pågældendes udøvelse af advokaterhvervet og dermed sikre kvaliteten af advokatens/fuldmægtigens ydelse, da må det have formodningen for sig, at en advokat eller advokatfuldmægtig, der underviser på faget, kan lade undervisningsvirksomheden tælle med.

Hvis man f.eks. har en bibeskæftigelse som undervisningsassistent eller ekstern lektor på et af universiteternes juridiske fakulteter, vil den undervisning, som man forestår, kunne godskrives med maksimalt 27 lektioner for hver treårig periode. Underviser man f.eks. i et fag på grunduddannelsen, som strækker sig over flere semestre i en efteruddannelsesperiode, og underviser man i alt mere end 27 lektioner, vil det i denne periode kun kunne tælle med 27 lektioner.

Gentager man i løbet af den treårige periode “i det væsentlige ens undervisningsforløb”, f.eks. fordi man hvert år underviser 10 lektioner i grundlæggende formueret efter det samme pensum/samme lærebog i evt. skiftende udgaver, vil det dog kun kunne tælle med én gang inden for en efteruddannelsesperiode, dvs. med maksimalt 10 lektioner. Der vil i disse tilfælde ikke kunne ske overførsel af den undervisning, der “bliver i overskud” til den efterfølgende treårige periode.

Sker der væsentlige ændringer i pensum eller undervisningsforløbet, vil dette efter en konkret vurdering kunne føre til, at hvert forløb kan tælle med inden for de maksimale 27 lektioner.

Det er også i forhold til undervisningsvirksomhed et krav, at der er tale om undervisning på et vist fagligt niveau, således at det normalt er et krav, at deltagelse i kurset forudsætter en gymnasial uddannelse eller en ikke ubetydelig og relevant erhvervserfaring. Undervisning på handelsskolerne vil således f.eks. ikke kunne tælle med i modsætning til undervisning på handelshøjskolerne, akademiuddannelser o.lign., hvor optagelse forudsætter en adgangsgivende gymnasial uddannelse. Tilsvarende vil undervisning på advokatsekretæruddannelser næppe kunne tælle med, mens undervisning af elitesekretærer og erfarne HR-chefer efter en konkret vurdering vil kunne være omfattet.

Ikke kun traditionel katederundervisning, men også mere moderne undervisningsformer, som i højere grad inddrager deltagerne, vil kunne tælle med, idet hverken forberedelsestid, udarbejdelse af noter/kompendium/opgaver el.lign. og den rene ”stående til rådighed” dog ikke kan tælles med ved opgørelse af lektionsantallet.

## *Sekretariatet*

### *5.3.2. Dokumentation af undervisningsvirksomhed*

Undervisningsvirksomhed vil typisk kunne dokumenteres ved ansættelsesbevis eller bekræftelse af hvervet fra kursusudbyderen/arrangøren.

### *5.3.3. Flere underviser på samme forløb*

Hvor flere underviser sammen, vil der ofte være taget stilling til det tidsforbrug, der honoreres, hvilket vil kunne tjene som grundlag for stillingtagen til, hvor mange lektioner undervisningen kan tælle med. Forelægger der ikke særskilt angivelse af den enkeltes antal lektioner, må antallet af lektioner fordeles forholdsmæssigt mellem de forskellige undervisere.

Det vil kun være muligt at medregne det fulde undervisningsforløb for alle undervisere, hvis det med sikkerhed kan lægges til grund, at alle undervisere "er på" under hele forløbet.

Det bemærkes, at det er Advokatrådets opfattelse, at man som hovedregel enten må anses som underviser eller som deltager i et undervisningsforløb, således at man altså normalt ikke kan betragtes som deltager i undervisning for så vidt angår den del af undervisningen, som ens kollega varetager. En undtagelse herfra kan dog f.eks. være deltagelse i større konferencer, hvor man selv har et indlæg, og derefter deltager i arrangementet på lige fod med andre tilhørere.

### *5.4. Forfattervirksomhed*

Advokater og advokatfuldmægtige, der udøver forfatterskab, kan efter bekendtgørelsens § 6, stk. 1, medregne aktiviteten som efteruddannelse, hvis en af følgende betingelser er opfyldt:

- Man er forfatter eller medforfatter til et juridisk faglitterært, der udgives af et forlag,
- Man er forfatter eller medforfatter til en juridisk faglig artikel, som offentliggøres i et tidsskrift efter forudgående kontrol af det faglige niveau foretaget af tidsskriftets redaktion, eller
- Man er forfatter eller medforfatter til en juridisk forskningsafhandling, herunder f.eks. en ph.d.-afhandling.

Forfattervirksomhed kan højst medregnes med 18 lektioner for hver treårig periode, jf. bekendtgørelsens § 6, stk. 2.

Også hverv som kommentator på Karnov, bidragsydere til Juridisk Formularbog og lignende publikationer, hvor der er tale om ajourføring og videreudvikling af eksisterende tekst og beskrivelse af retspraksis, må anses for omfattet af begrebet "faglitterært værk", hvorimod redaktionshvervet, herunder Karnov, ikke anses for omfattet af bekendtgørelsens efteruddannelsesbegreb, jf. herved § 2 og § 6.

Det afhænger af en konkret vurdering, om bidrag til interne nyhedsbreve, der ofte vil have en intern redaktion og klienter som primær målgruppe, kan medregnes. Det må i den forbindelse være et krav, at nyhedsbrevet kan ligestilles med et "tidsskrift", jf. §

## *Sekretariatet*

6, stk. 1, nr. 2, således at der er foretaget en forudgående kontrol af indholdets faglige niveau, hvilket forfatteren vil skulle kunne godtgøre. Tilsvarende gælder ved indlæg i form af kronikker eller brevkassesvar i landsdækkende medier.

Offentliggøres et juridisk speciale i f.eks. Justicia, vil også dette kunne opfylde kravene til forfattervirksomhed.

Det gør ikke nogen forskel, at der er tale om elektroniske udgivelser. At et forlag ”udliciterer” redaktionsopgaven er heller ikke af betydning. Kravene om henholdsvis udgivelse via forlag eller forudgående kontrol af fagligt niveau foretaget af redaktion gælder således også for elektroniske værker og artikler.

Omregningen til lektioner sker således, at 2340 tegn eksklusive mellemrum omregnes til én lektion. Er der flere forfattere, sker beregningen på grundlag af den pågældende forfatters andel i udgivelsen mv., jf. § 6, stk. 3. Opgørelsen vil ofte kunne give ”skæve” tal, og der rundes så ned til én decimal. Er man flere forfattere på samme værk må man selv angive, hvor stor en del (sider, kapitler m.v.) man har i den pågældende udgivelse, således at antal tegn ekskl. mellemrum kan beregnes til brug for omregning til lektioner, jf. § 6, stk. 3. Man bør naturligvis altid sikre sig, at værket foreligger i elektronisk form, således at antal tegn kan opgøres elektronisk, hvis Advokatrådet forlanger dokumentation for forfattervirksomheden.

Udgivelsestidspunktet er afgørende for i hvilken efteruddannelsesperiode forfattervirksomheden kan medregnes.

### 5.5. Rådgivning i Advokatvagten og på retshjælpskontorer

Rådgivning ydet af autoriserede advokatfuldmægtige i advokatvagter eller på retshjælpskontorer, kan betragtes som efteruddannelse, hvis betingelserne i bekendtgørelsen i øvrigt er opfyldt. Deltagelsen i rådgivningsarbejdet kan primært være medvirkende til at styrke advokatfuldmægtigens kvalifikationer i forhold til direkte klientkontakt, og det er derfor Advokatrådets opfattelse, at tidsforskuet rådgivning i Advokatvagten og på retshjælpskontorer i udgangspunktet kan betragtes som et sammenhængende forløb. Rådgiver advokatfuldmægtigen eksempelvis i Advokatvagten eller på retshjælpskontorer tre forskellige dage à hver minimum 45 minutters varighed, vil kravet i bekendtgørelsens § 3, stk. 1, nr. 1, om, at efteruddannelse skal være af minimum 3 x 45 minutters varighed, således være iagttaget.

Kravene til dokumentation for opfyldelse af kravene i § 3 anses i øvrigt for opfyldt, når der foreligger en skriftlig erklæring, udstedt af ledelsen af advokatvagten eller retshjælpskontoret, indeholdende en bekræftelse på fuldmægtigens deltagelse i rådgivningen og omfanget heraf. På Advokatsamfundets hjemmeside findes et eksempel på en sådan erklæring, som enhver er velkommen til at kopiere eller lade sig inspirere af.

Rådgivningsvirksomhed kan maksimalt godskrives med 18 lektioner for hver treårig periode, og overskydende lektioner kan ikke overføres til en efterfølgende periode.

## *Sekretariatet*

Ændringsbekendtgørelse nr. 820 af 25. juni 2010 muliggør, at rådgivning i Advokatvagten og på retshjælpskontorer ydet af advokatfuldmægtige 1. januar 2008 eller senere kan medregnes som obligatorisk efteruddannelse for den pågældende advokatfuldmægtig.

### *5.6. Andre aktiviteter*

#### *5.6.1. Censorvirksomhed*

Det er Advokatrådets opfattelse, at censorvirksomhed som hovedregel ikke kan medregnes som efteruddannelse. Det kan dog bero på en konkret vurdering, om der i særlige tilfælde kan medregnes censorarbejde på højt niveau (ph.d.-niveau eller højere), hvis det konkret kan lægges til grund, at der er tale om en virksomhed, der udgør en selvstændig videnskabelig indsats på linje med forfattervirksomhed.

#### *5.6.2. Processpil*

Advokatrådet har taget stilling til spørgsmålet om, hvorvidt interne processpil tilrettelagt for en advokatvirksomheds fuldmægtige som led i deres uddannelsesforløb, kan medregnes som efteruddannelse. Det er i den forbindelse rådets opfattelse, at retssagsbehandling må anses for at være en så integreret del af den daglige uddannelse af advokatfuldmægtige, at træning heri via et processpil eller lign. ikke kan anses som obligatorisk efteruddannelse omfattet af bekendtgørelsens § 2.

Deltagelse som dommer i processpil findes umiddelbart at måtte sidestilles med censorvirksomhed, og deltagelsen vil altså normalt ikke kunne medregnes som efteruddannelse.

#### *5.6.3. Konstitueringer*

Bekendtgørelsen giver ikke hjemmel til, at konstitueringer som landsdommer eller tilsvarende kan tælle med som løbende obligatorisk efteruddannelse. Det bemærkes i den forbindelse, at advokatbeskikkelsen altid vil skulle deponeres under konstitueringen, og at der ikke efter de gældende regler er hjemmel til at medregne efteruddannelse, der er gennemført i den periode, hvor der er deponeret.

#### *5.6.4. Lægdommer og sæde i ankenævn*

Sådanne hverv anses ikke for at kunne omfattes af bekendtgørelsens efteruddannelsesbegreb.

#### *5.6.5. Paneldebatter*

Deltagelse i paneldebatter vedrørende retlige emner, herunder retspolitik, vurderes ikke at have et sådan efteruddannende element, at det kan anses for omfattet af bekendtgørelsens definition på efteruddannelse af betydning for udøvelse af advokaterhvervet eller den pågældendes udøvelse af arbejdsopgaverne, herunder definitionen på undervisningsvirksomhed.

#### *5.6.6. Lovforberedende arbejde, kollegialt arbejde mv.*

Det er Advokatrådets opfattelse, at deltagelse i lovforberedende arbejde samt kollegialt arbejde, herunder deltagelse i udvalg samt udfærdigelse af udkast til høringssvar, ikke  
kan medregnes som efteruddannelse.

## **6. Formkrav**

### **6.1. Lektionernes varighed**

De 54 lektioner over en treårig periode svarer gennemsnitligt til 18 lektioner om året eller tre hele kursusdage pr. år af hver 6 lektioner. Det afhænger af det konkrete program for en aktivitet, hvor mange lektioner der kan medregnes.

For at kunne anses for efteruddannelse skal forløbet være på minimum 3 lektioner af 45 minutters varighed. Det er dog ikke et krav, at de 3 lektioner ligger i umiddelbar sammenhæng med hinanden, hvis der i øvrigt er tale om et på forhånd tilrettelagt forløb med en indre sammenhæng.

Dermed kan et kursusforløb være bygget op af moduler, som hver for sig er kortere end 3 gange 45 minutter, idet det er afgørende, at selve forløbet er på minimum 3 gange 45 minutter, og at der er tale om et på forhånd tilrettelagt forløb med en indre sammenhæng.

For eksempel: Et 4 lektioners forløb, hvor lektionerne ikke ligger i umiddelbar forlængelse af hinanden, der indeholder to lektioner skatteret og to lektioner arveret, opfylder eksempelvis kravet (3 gange 45 minutter), hvis forløbet f.eks. handler om arveretten i skatteretlig belysning, men opfylder næppe kravet (3 gange 45 minutter) hvis det f.eks. er to timer om emner inden for skatteretten, som ingen forbindelse har til arveretten og omvendt.

Dokumentation for at moduler afholdt tidsmæssigt forskudt er en del af et på forhånd tilrettelagt forløb med en indre sammenhæng vil som altovervejende udgangspunkt kræve, at modulerne er beskrevet på ét kursusbevis. Flere kursusbeviser, der hver omhandler et selvstændigt modul på under 3 gange 45 minutter og ingen referencer har til hinanden, vil ikke blive anset for tilstrækkelig dokumentation for den fornødne indre sammenhæng. Derudover skal kursusbeviset indeholde fagbeskrivelse og oplysning om, hvem der har undervist. Ved enkelte fag gennemført på for eksempel et universitet, vil det være tilstrækkeligt, at der foreligger en samlet kursusbeskrivelse. Bemærk, at der stadig gælder krav om dokumentation for deltagelse i undervisningen.

### **6.2. Halve timer**

Forudsat at et forløb opfylder kravet om minimum 3 gange 45 minutters varighed, vil eventuelle halve timer derudover også kunne medregnes.

### **6.3. Delvis deltagelse**

Det er Advokatrådets opfattelse, at delvis deltagelse i et kursusforløb efter en konkret vurdering vil kunne tælle med, hvis den delvise deltagelse kan forventes at kunne give et selvstændigt udbytte af det planlagte undervisningsforløb. Sådan delvis deltagelse må dog altid leve op til minimumskravet om 3 gange 45 minutters lektioner.

## *Sekretariatet*

Det beror på den enkelte kursusudbyder, om der kan udstedes bevis for delvis deltagelse.

### 6.4. Dokumentation for deltagelse

Det fremgår af bekendtgørelsens § 2, stk. 1, at der bl.a. skal fremlægges dokumentation for deltagelse.

Dokumentation for tilmelding og evt. betaling er ikke tilstrækkelig, da kravet er at selve deltagelsen skal dokumenteres, f.eks. i form af et deltagerbevis, der bærer deltagerens navn og underskrives af udbyderen.

På Advokatsamfundets hjemmeside findes to eksempler på deltagerbevis, som det står alle frit for at benytte.

Herudover skal programmet el.lign., der dokumenterer indholdet af kurset, opbevares.

Dokumentationen for én efteruddannelsesperiode bør gemmes til udløbet af den efterfølgende efteruddannelsesperiode – dvs. i 3 år efter udløbet af en periode. Benyttes muligheden for at overføre overskydende lektioner vil det, afhængigt af hvornår man har deltaget i de overskydende lektioner, kunne blive relevant at gemme dokumentationen i indtil 9 år (og muligvis længere, hvis der har været deponeret i mellemtiden, jf. nedenfor).

### 6.5. Program

Det er efter bekendtgørelsens § 2, stk. 1, et krav, at der – udover deltagerbeviset – foreligger et kursusprogram el.lign., der beskriver undervisningen, herunder dokumenterer antallet af lektioner. Særligt i forhold til ikke-juridiske kurser kan det være vigtigt at gemme programmet sammen med deltagerbeviset til dokumentation af relevanskravets opfyldelse.

### 6.6. Underviserens kompetencer

Advokatrådet afgiver ikke udtalelser om advokaters faglige kompetencer i relation til eventuel undervisningsvirksomhed, som advokater måtte ønske at engagere sig i. I forbindelse med kontrol og tilsyn vil det være den enkelte advokat, der skal dokumentere, at kravene er opfyldt. I praksis vil underviserens kompetencer almindeligvis fremgå af programmet, og arrangøren vil derfor være nærmest til at sikre sig, at underviserens kompetence kan dokumenteres på forlangende. Oftest vil der være tale om personer, hvis kompetencer er almindeligt kendt. Dokumentation kan derudover typisk bestå af eksamensbeviser og CV., evt. med angivelse af referencer.

## **7. Overførsel af overskydende lektioner**

Kravet om deltagelse i løbende efteruddannelse er et minimumskrav. Gennemfører man mere end 54 lektioner inden for en treårig periode, kan man overføre overskydende lektioner til den efterfølgende periode. I forbindelse med den individuelle periodevise indberetning ved udløbet af en treårig periode, vil det være op til den enkelte, der har overskydende timer, at tage stilling til, om disse ønskes

## *Sekretariatet*

overført til den efterfølgende treårige periode. I så fald vil dette kunne registreres i forbindelse med indberetningen.

Der vil maksimalt kunne overføres 54 lektioner og for forfatter- og undervisningsvirksomhed maksimalt henholdsvis 18 og 27 lektioner. Særligt vedrørende undervisningsvirksomhed bemærkes, at maksimum ikke kan overskrides og dermed overføres ved gentagelse af samme undervisningsforløb, jf. herved afsnittet om undervisningsvirksomhed.

Der vil ikke kunne ske overførelse af ”overskydende” rådgivning i advokatvagter eller på retshjælpskontorer, jf. bekendtgørelsens § 7, stk. 2.

Forudsat at et forløb opfylder kravet om minimum 3 gange 45 minutters varighed, vil eventuelle halve timer derudover også kunne medregnes.

### **8. Deponering**

Har man deponeret sin beskikkelse forud for den 1. januar 2008, og udleveres den først efter 1. januar 2008, vil den treårige periode først begynde at løbe fra den 1. i den førstkommende måned efter genudleveringen.

Deponerer man i løbet af en treårig periode, suspenderes kravet om efteruddannelse, således at den igangværende efteruddannelsesperiode sættes i bero fra deponeringstidspunktet. Hvis beskikkelsen genudleveres, vil perioden løbe igen fra den 1. i den førstkommende måned efter genudleveringen. Efteruddannelse, som man gennemgår, mens perioden er sat i bero, kan ikke medregnes.

#### *Eksempel 1*

En advokat, hvis treårige periode begynder den 1. januar 2008, deltager i løbet af 2008 i 14 timers efteruddannelse, inden advokaten pr. 1. januar 2009 deponerer sin beskikkelse. Den 1. januar 2011 genudleveres beskikkelsen, og kravet om obligatorisk efteruddannelse genaktiveres med virkning fra den 1. i måneden efter udleveringen, dvs. fra den 1. februar 2011. Den treårige periode, der begyndte den 1. januar 2008 slutter i dette tilfælde først den 30. januar 2013, da kravet har været suspenderet fra 1. januar 2009 til 30. januar 2011. Advokaten har deltaget i 14 timers efteruddannelse i 2008 og skal derfor deltage i 40 timers efteruddannelse i løbet af 2011 og 2012.

#### *Eksempel 2*

En advokat, hvis treårige periode begynder den 1. januar 2008, deponerer sin beskikkelse den 1. september 2010 uden at have deltaget i nogen former for efteruddannelse i den mellemliggende periode. Den 1. december 2010 genudleveres beskikkelsen, og kravet om obligatorisk efteruddannelse genaktiveres med virkning fra den 1. i måneden efter udleveringen, dvs. fra den 1. januar 2011. Den treårige periode, der begyndte den 1. januar 2008, slutter i dette tilfælde den 30. april 2011, da kravet har været suspenderet i 4 måneder fra 1. september 2010 til 30. december

## *Sekretariatet*

2010. Advokaten har endnu ikke deltaget i efteruddannelse og skal derfor deltage i mindst 54 lektioners efteruddannelse i løbet af de resterende fire måneder af den 3-årige periode.

Det tidligere krav om indgivelse af erklæring om hidtidig udført efteruddannelse i forbindelse med deponering er ophævet ved bekendtgørelse nr. 820 af 25. juni 2010. En sådan erklæring skal således ikke længere indsendes.

### **9. Reduktion af kravet**

#### 9.1. Lovligt forfald (sygdom, bevilget orlov el.lign.)

Opretholdes autorisationen som advokatfuldmægtig eller beskikkelsen som advokat, mens man har lovligt forfald på grund af sygdom, bevilget orlov el.lign., kan kravet om efteruddannelse reduceres, jf. § 8, stk. 3, i bekendtgørelsen.

Da kravet om obligatorisk efteruddannelse er ens uanset omfanget af erhvervsaktiviteten, er det i relation til reglen om reduktion afgørende, at den pågældende ikke er beskæftiget som advokatfuldmægtig eller advokat i fraværperioden.

Deltidssygemeldinger berettiger således ikke til reduktion, men der vil være mulighed for at søge om dispensation. Tilsvarende skal der ved barselsorlov være tale om orlov på "fuld tid", og dispensationsmuligheden vil da ikke kunne forventes bragt i anvendelse. Anvendes muligheder for fleksibel barsel, f.eks. i form af 4 dages barsel og 1 dages arbejde vil det således ikke berettige til reduktion og heller ikke falde inden for dispensationsbestemmelsens anvendelsesområde.

Udtrykket bevilget orlov sigter til de lovfæstede orlovstyper. Andre perioder, hvor man ikke arbejder som advokatfuldmægtig eller advokat kan ikke berettige til reduktion, hvis man beholder sin autorisation/beskikkelse i perioden. Det gælder også, hvis man i perioden formelt er bevilget orlov fra en stilling som advokatfuldmægtig/advokat. Udlandsophold, herunder udstationeringer, berettiger således heller ikke til reduktion. Hvis man i disse situationer vil undgå efteruddannelseskravet, må man bringe autorisationen til ophør eller deponere beskikkelsen.

Det fremgår direkte af bestemmelsen, at orlov med henblik på at følge efteruddannelse, heller ikke berettiger til reduktion.

Deltager man i efteruddannelsesaktiviteter i en orlovsperiode, vil aktiviteterne kunne medregnes på trods af reduktionen i kravet om mindst 54 lektioner.

#### 9.2. Beregning af reduktion

Ved lovligt forfald fra stillingen skal der ikke søges om dispensation. Advokaten eller advokatfuldmægtigen skal derimod selv indberette fraværets omfang og det antal lektioner, hvormed der reduceres, i forbindelse med den periodevis indberetning.

Kravet om mindst 54 lektioners efteruddannelse reduceres over den treårige periode med tre lektioner pr. to hele måneders fravær fra stillingen. Holder man f.eks. 6 måneders barselsorlov, bliver det samlede efteruddannelseskrav for den pågældende treårige periode derfor reduceret med 9 lektioner, dvs. fra 54 til 45 lektioner.

Hvis der inden for samme tre årige periode flere gange holdes orlov eller forekommer flere sygdomsperioder, der kan berettige til reduktion, betragtes disse særskilt. De kan derfor ikke kumuleres i forhold til beregningen af reduktion. Perioder på henholdsvis 7 og 5 måneders fravær inden for samme treårig efteruddannelsesperiode vil således give ret til reduktion for i alt 10 måneder (6+4) og ikke for 12 måneder (7+5).

### **10. Dispensation**

#### **10.1. Generelt**

Baggrunden for at der i bekendtgørelsen om løbende obligatorisk efteruddannelse for advokater og advokatfuldmægtige blev indsat en mulighed for dispensation var, at hverken Advokatsamfundet eller Justitsministeriet ønskede, at reglerne om obligatorisk efteruddannelse skulle umuliggøre et rummeligt arbejdsmarked for advokatbranchen.

Samtidig måtte der dog tages behørigt hensyn til, at advokaten bærer et særligt ansvar for alene at beskæftige sig med emner, som advokaten har den fornødne viden om, jf. herved de etiske regler, og at formålet med krav om løbende obligatorisk efteruddannelse er at medvirke til kvalitetssikring af de ydelser som de advokatfuldmægtige og advokaterne leverer.

Ved vurderingen af om der bør meddeles dispensation og i hvilket omfang, er det de ovenfor nævnte to hensyn – et rummeligt arbejdsmarked og advokatens særlige ansvar – der må afstemmes.

Dispensationsbestemmelsen anses for primært at være tiltænkt personlige, herunder helbredsmæssige, problemer af forbigående karakter – uanset årsag – og hvor tilknytning til erhvervet vil være af ikke uvæsentlig subjektiv eller objektiv betydning for muligheden for at problemerne kan overkommes, og hvor reduktion af efteruddannelseskravet ikke kan forventes at have en negativ indvirkning på den pågældendes ydelser, men derimod en positiv betydning for snarlig tilbagevenden på ”fuld kraft”.

Der er ikke hjemmel til at give dispensation således at efteruddannelse gennemført forud for bekendtgørelsens ikrafttræden kan tælles med.

#### **10.2. Krav til ansøgningen**

En dispensation knytter sig til den enkeltes aktuelle treårige periode, og må derfor søges forud for udløbet af den periode, som dispensationen ønskes for. Søges der om varig dispensation, må der derfor søges inden udløbet af første treårige periode.

## *Sekretariatet*

Ved indgivelse af en ansøgning om dispensation redegøres for baggrunden for ansøgning om dispensation, ligesom der i videst muligt omfang fremlægges dokumentation for disse forhold, og deres indvirkning på arbejdsevnen og muligheden for at påtage sig efteruddannelse.

Herudover bør der fremsendes dokumentation for den efteruddannelse man eventuelt måtte have gennemført forud for ansøgningen.

En dispensation vil blive givet i kvota af henholdsvis 3, 6, 9, 12, 15 eller 18 timer, og det er Advokatrådets opfattelse, at den maksimale delvise dispensation for en treårig periode, når henses til formålet med obligatorisk efteruddannelse og baggrunden for dispensationsbestemmelsen, som hovedregel ikke vil kunne overstige 36 timer, dvs. en reduktion med 2/3 i forhold til det fulde krav om 54 lektioners efteruddannelse

### 10.3. Alder, handicaps og beskeden erhvervsmæssig aktivitet

Fremskreden alder, handicaps og beskeden erhvervsmæssig aktivitet vil ikke sig selv kunne danne grundlag for dispensation.

### 10.4. EU-advokater

Danske advokater, der tillige har udenlandsk advokattitel, kan ikke fritages for kravet om løbende obligatorisk efteruddannelse. Opfylder de kurser, som der deltages i efter et andet advokatsamfunds regler om obligatorisk efteruddannelse, de danske regler, vil de naturligvis også tælle med efter den danske ordning.

## **11. Frakendelse af beskikkelse**

Bliver man frakendt sin beskikkelse, suspenderes kravet om obligatorisk efteruddannelse som ved deponering, jf. ovenfor.

## **12. Bortfald af beskikkelse**

Bortfalder beskikkelsen efter retsplejelovens § 137, suspenderes kravet om obligatorisk efteruddannelse som ved deponering, jf. ovenfor.

## **13. Periodevis indberetning**

### 13.1. Indberetningen

Den enkelte advokat foretager ved udløb af sin treårige efteruddannelsesperiode indberetning af sin efteruddannelse. Indberetningen, der sker elektronisk via Advokatsamfundets hjemmeside med anvendelse af NemID, skal være foretaget senest 3 måneder efter udløbet af efteruddannelsesperioden.

Advokatsamfundet sender i begyndelsen af hver måned en e-mail til alle advokater og advokatfuldmægtige, der har haft periodeudløb ved udløbet af den foregående måned.

## *Sekretariatet*

E-mailen indeholder de nærmere oplysninger om fremgangsmåden ved indberetning.

Ved indberetningen angives det, hvor mange lektioner, der er gennemført af henholdsvis kursus, undervisning, forfattervirksomhed og deltagelse i advokatvagter/retshjælpskontorer (for fuldmægtige), ligesom det angives, hvis der kan foretages reduktion på grund af lovligt forfald. Der kan desuden ske overførsel af lektioner over 54 til den efterfølgende efteruddannelsesperiode.

En advokatfuldmægtig modtager selv beskeden om, at der skal foretages indberetning af efteruddannelse og foretager selv indberetningen. Det er dog formelt fuldmægtigens principal, der er ansvarlig for gennemførelsen af efteruddannelse og for indberetningen, jf. § bekendtgørelsens § 15.

### 13.2. Dokumentation

I forbindelse med indberetning af efteruddannelse indsendes dokumentation for den efteruddannelse, der indberettes.

Det påhviler den enkelte at opbevare dokumentation for efteruddannelse, herunder for eventuelt overførte lektioner samt grundlag for reduktion af efteruddannelseskrevet, jf. nedenfor om kontrollen i forbindelse med tilsynsbesøg.

Dokumentationen for én efteruddannelsesperiode bør gemmes til udløbet af den efterfølgende efteruddannelsesperiode – dvs. i 3 år efter udløbet af en periode. Benyttes muligheden for at overføre overskydende lektioner vil det, afhængigt af hvornår de overskydende lektioner er erlagt, kunne blive relevant at gemme dokumentationen i indtil 9 år (og eventuelt længere, hvis der har været deponeret).

Det er derfor vigtigt, at man sikrer sig, at man selv har rådighed over dokumentationen for gennemført efteruddannelse, således at man i forbindelse med stillingsskift o.lign. ikke får vanskeligheder med at kunne dokumentere den gennemførte efteruddannelse.

### 13.3. Tilsyn

Advokatrådet foretager løbende tilsynsbesøg hos advokater, og tilsynsbesøget omfatter bl.a. kontrol af dokumentation for den indberettede efteruddannelse, herunder at efteruddannelsen opfylder kravene i bekendtgørelsens § 2 (definitionen på efteruddannelse af betydning for udøvelse af advokaterhvervet), § 3 (de indholdsmæssige og formelle krav) og § 4 (det tidsmæssige omfang).

Det påhviler derfor den enkelte advokat eller advokatfuldmægtige at opbevare dokumentation for efteruddannelse, herunder for eventuelt overførte lektioner samt grundlag for reduktion af efteruddannelseskrevet, således at dokumentationen kan fremvises ved tilsynsbesøget.

### 13.4. Sanktioner

Tilsidesættelse af reglerne anses som overtrædelse af god advokatskik, jf. bekendtgørelsens § 15. Det samme gælder, hvis en advokat ikke i rimeligt omfang

## *Sekretariatet*

søger at sikre, at en under advokaten autoriseret fuldmægtig opfylder kravene til deltagelse i løbende obligatorisk efteruddannelse.

Konstateres det, at en advokat eller advokatfuldmægtig ved udløbet af den treårige periode ikke opfylder kravet om deltagelse i løbende, obligatorisk efteruddannelse, har Advokatrådet mulighed for at give påbud om gennemførelse af yderligere efteruddannelse inden for en af Advokatrådet fastsat frist eller indbringe sagen for Advokatnævnet.